

REFERANS GAZETESİ, 25 Temmuz 2008

BİLAL YÜCEL

Maliye Başmüfettişi

En Köklü Denetim Kurumu 130 Yaşında

Maliye Teftiş Kurulu, Osmanlı Devleti'nin mali sıkıntılarının had safhaya çıktığı bir dönemde yapılan "bu duruma neden gelindiği ve ne gibi önlemler alınması gerektiği" değerlendirmeleri neticesinde, Padişah II. Abdülhamit tarafından 25 Temmuz 1879 tarihinde kurulmuştur. Bugün 130'uncu yılına giren Maliye Teftiş Kurulu, günümüze kadar kesintisiz olarak devam eden kurumsal yapısıyla devletimizin yaşayan en eski teftiş kurulu, "Maliye Müfettişi" unvanı da, mesleki bir sıfat (maliye) ile bütünleşerek "kurumsal kimlik" olarak kullanılan, yaşayan en eski müfettiş unvanıdır. Ayrıca Kurul, 1909 yılında yazılı olarak uygulamaya başladığı kurallarıyla, denetimde kariyer sistemini uygulayan en eski teftiş kuruldur.

Üst makamlara yönetici yetiştiren bir okul olma vasfını daha baştan itibaren kazanan Kurul'un ilk dönemlerinde yetişen önemli şahsiyetler arasında, bütün görev yerlerinde kitap toplayan, bir kitap için Yemen'e gitmeyi göze alan, Millet Kütüphanesi'nin kurucusu ve Divanı Lügatı Türk'ü bulup kültür dünyasının istifadesine sunan büyük kültür adamı Ali Emiri Efendi de bulunmaktadır.

Kamunun insan kaynağı

İnsan kaynağını ülkemizin her coğrafyasından ve her sosyal çevresinden başarılı gençlerin oluşturduğu Kurul, 1908 yılından bu güne kadar yetiştirdiği 586 Maliye Müfettişine kazandırdığı formasyonla; 1 Başbakan, 30 Bakan, 50 Milletvekili yanında, devletimize; 4 Sayıştay Başkanı ve 11 yüksek yargı üyesi, 3 Büyükelçi, 6 Merkez Bankası Başkanı, 5 üst kurul başkanı ve 10 üyesi, 1 Devlet Denetleme Kurulu Başkanı ve 4 üyesi, 5'i Başbakanlık Müsteşarı olmak üzere 55 Müsteşar, 18 Bakanlık Kurul Başkanı, 41 Müsteşar Yardımcısı, 121 Bakanlık Genel Müdürü, 16 banka yönetim kurulu başkanı veya genel müdürü dahil olmak üzere bir çok üst düzey yönetici kazandırmıştır. Bunlardan, Milletvekilliği ve Başbakanlık Müsteşarlığı da yapmış olan Sayın İsmail Hakkı Ülkmen, Maliye Müfettişleri arasında mesleki saygınlığın tezahürü olarak kabul edilen "üstün kabiliyet, kişilik ve bilgi" ifadelerini çağrıştıran "üstat" kelimesinin Maliye bürokrasisinde ve devlet denetim hayatında kullanılmaya başlamasına vesile olmakla, ayrıca 1946 yılında Başbakanlığın ilk teftiş elemanı

sayılan "Başbakanlık Teftiş Başmüşaviri" görevine atanmakla, Devlet hayatımızdaki bazı ilklerin de sahibi olmuştur.

Maliye Müfettişi'nin görevi

Maliye Müfettişi, sahip olduğu toplumsal sorumluluk bilincinin gereği olarak, kendisini sadece rakamlar üzerinde değil, iktisadi ve sosyal hayatın bütün alanlarında sürekli olarak gözlem ve değerlendirme yapma ihtiyacı içinde hisseder.

Bir kariyer mesleği olan Maliye Müfettişliği'ne değer katan başlıca unsurlar; girişte yapılan iki günlük ve yardımcılık süresinin sonunda Maliye Müfettişi olabilmek için yapılan beş günlük yeterlik yazılı sınavlarının "kapsam ve derinliği" yanında, Maliye Müfettiş Yardımcılığı'nda geçen üç yıl içinde görev başında usta-çırak ilişkisiyle verilen eğitimidir. Ancak Maliye Müfettişini asıl yetiştiren, içinde bulunduğu ortamdır. Çünkü Maliye Müfettişi, kamusal kaynakların toplanmasında ve dağıtılmasında "hukuka uygunluk" ile "toplumsal yararın maksimizasyonu" amaçlarının kesiştiği yerde durur. Ve bu noktada, denetim elemanı olarak kazandığı "gözlem" ve "objektif değerlendirme" kabiliyetini, maliyecilik mesleğinin düşünsel yönünü yansıtan matematik zekaya dayalı mantıki tutarlılık arayışı ile birleştirerek, sürekli olarak, "olması gerekene" odaklı devingen bir değerlendirme sürecinde yaşar. Sorunların tespitini mutlaka çözümlerin tespitinin izlediği bu süreç, idarenin gelişmesi için yapılması gerekenlerin de tespit edilerek Bakanlığa bildirilmesiyle tamamlanır. Sürekli bir tarama ve değerlendirme hali anlamına gelen bu çalışmaların içinde yetişen Cemalettin SEBER (Cemal Süreya) üstadımız, Maliye Müfettişliği mesleğinin kendisine sağladığı katkıyı şu şekilde ifade etmektedir: "Bir yerde düşünceye yönelmemde bu mesleğin yararı olmuştur. Çünkü maliye müfettişi kusur bulmaya değil ıslah etmeye çalışır."

Mali disiplin ve Maliye

Mali disiplin önce kurumsal disiplini gerektirir. Devlet bürokrasisinde "Maliye disiplini" diye bilinen ve Maliye camiasında karşılıklı sevgi ve saygı temelinde şekillenen bu terbiye de esas itibarıyla Kurullarda alınır ve Bakanlığa buradan yayılır.

Bir asrı aşan tecrübelerin yansıtıldığı Maliye Müfettişleri Teftiş Rehberinin başlangıç kısmındaki; "Karşı tarafın iyi niyetini esas almak, ancak ihtiyatı da elden bırakmamak", "tarafsızlık", "işlem sahibini dinlemeden eleştiri yapmamak", "hatada ısrar etmemek", "hissiyattan uzak olmak" gibi temel davranış kurallarından, raporlarda kullanılacak lisana kadar özet bir bürokratik üslup ve terbiye çerçevesi çizen meslek ilkelerinin yer aldığı "Müfettişlere Öneriler" bölümü bile, Maliye Teftiş Kurulu'nun kurumsal kimliğini ortaya koymak için tek başına yeterlidir. Bu meslek ilkelerine bakıldığında, 1978

yılında kurulan ABD Genel Müfettişlik Ofisinin uyguladığı modern denetim standartlarından hiç de farklı olmadığı görülebilir.

Kurumsal birikimler

Devletler, toplumlarıyla ve tarihleriyle bir btndrler. Devletler arasındaki bazı organizasyonel farklılıkların sebebi de tarihi ve toplumsal farklılıklardır. Bu farklılığı en iyi yansıtan ise ülkelerin köklü kurumlarıdır. Nitekim, yenilik arayışındaki hiçbir ciddi devlet köklü müesseselerini kapatmamakta, tam tersine benliğinden kopmamak için, tarihi ve toplumsal kimliğinin bir parçası haline gelmiş bu tür kurumlarını sürekli geliştirerek korumaktadır. Bunun denetim alanındaki en güzel örneklerini, kendi iç denetim birimlerinin yanına teftiş kurullarını da kuran ABD (Anglo Sakson denetim sistemi) ile teftiş kurullarının yanına iç denetim birimlerini de kuran Fransa'da (Kıta Avrupası denetim sistemi) görebiliriz. Dünyadaki başlıca denetim sistemlerinin en eski uygulayıcıları olan bu devletler, kendi denetim kurumlarından vazgeçmemekte, ancak mevcut denetim yapılarını diğer sistemin kurumlarını da alarak güçlendirmektedirler.

Bütün devletler, teşkilat yapılarının tarihi derinliği ile övünmekte, yaşattıkları kurumların uzun geçmişlerini bir prestij göstergesi olarak kullanmakta ve bunları diğer devletlere ihraç etmeye çalışmaktadırlar. şirketler, tabelalarındaki kuruluş tarihleriyle ve değişmeden gelen unvanlarıyla itibar aramakta, reklam yapmaktadırlar. Dolayısıyla, her alanda olduğu gibi denetim alanında da yenilik arayışında olan ülkemizde, denetim alanındaki köklü kurumların kurumsal birikimlerinden yararlanılmalıdır. Devletimizin bütün kurumlarında geçen her yeni yılın getirdiği yeni tecrübelerin birikerek, ülkemize yeni ufuklar aması dileğiyle.